

A területi tőke és a versenyképesség magyar nagyvárosok példáján

---

MRTT Vándorgyűlés
Mosonmagyaróvár, 2017. 10. 20.

Poreisz Veronika

Egyetemi tanársegéd, Széchenyi István Egyetem

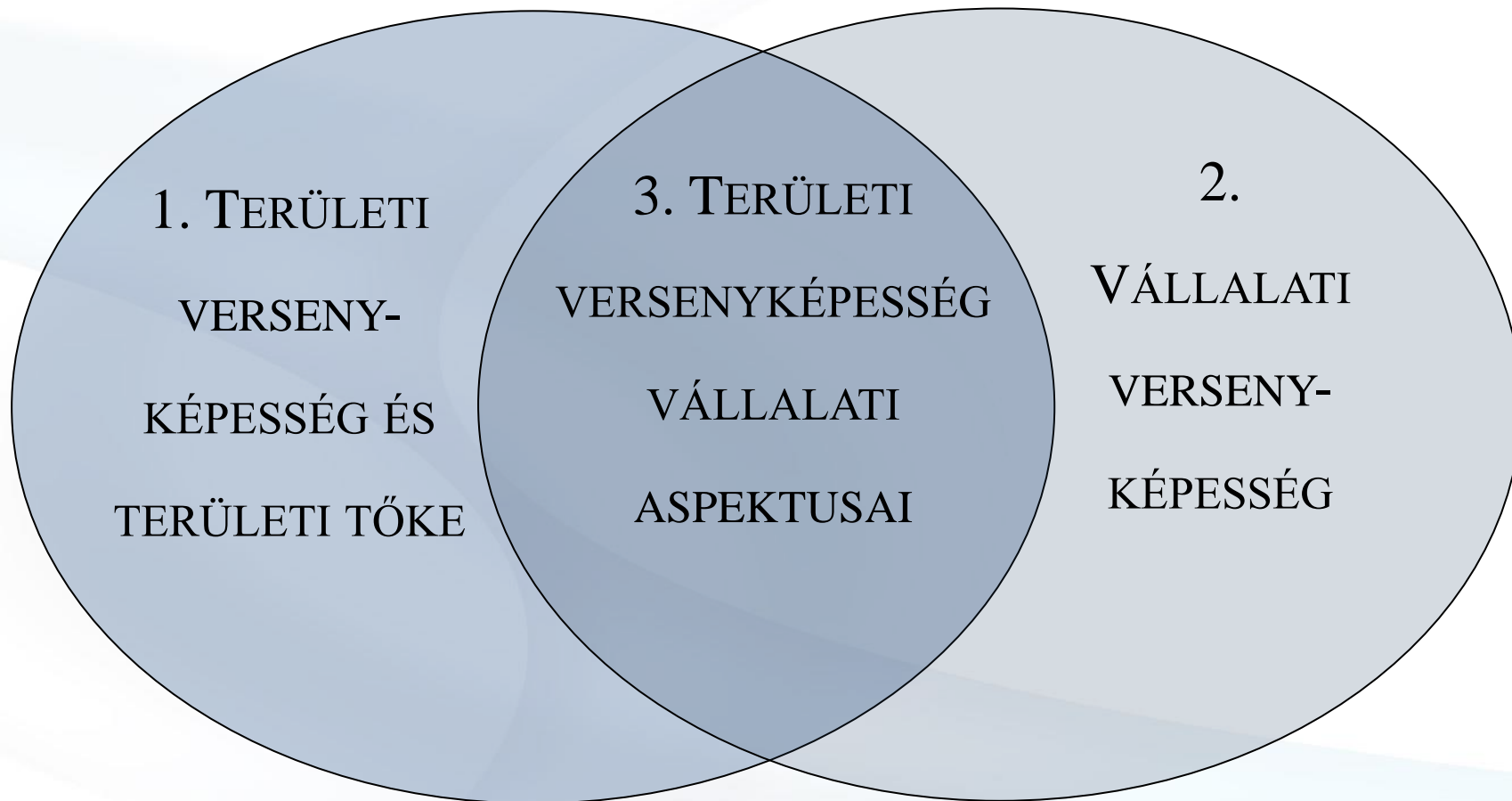
Doktorjelölt, Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

poreisz@sze.hu

- **Bevezetés**
  - A téma jelentősége és háttere
  - Kutatási kérdések
- **Elméleti összefoglaló**
  - 1. Területi versenyképesség – Területi tőke
  - 2. Vállalati versenyképesség
  - 3. Területi és vállalati versenyképesség „metszete”
- **Empirikus elemzés**
  - 4.1. Kutatásmódszertan és adatbázis
  - 4.2. A városi versenyképesség dimenziói
  - 4.3 Gazdasági versenyképesség
  - 4.4 Koncentráció
- **Összegzés**

- **Empirikus kutatási kérdések:**
  - A magyar felsőfokú regionális központok milyen gazdasági szerkezettel, jellemzőkkel rendelkeznek? Mi jellemzi a legjelentősebb vállalataikat?
  - A magyar felsőfokú regionális központok között milyen versenyképességi sorrend állítható fel vagy hogyan csoportosíthatók a versenyképességi dimenziók alapján?
  - A vállalatok teljesítménye és jövedelmezősége mennyire meghatározó tényező a városok gazdasági versenyképességében?

ELMÉLETI ÖSSZEFOGLALÓ

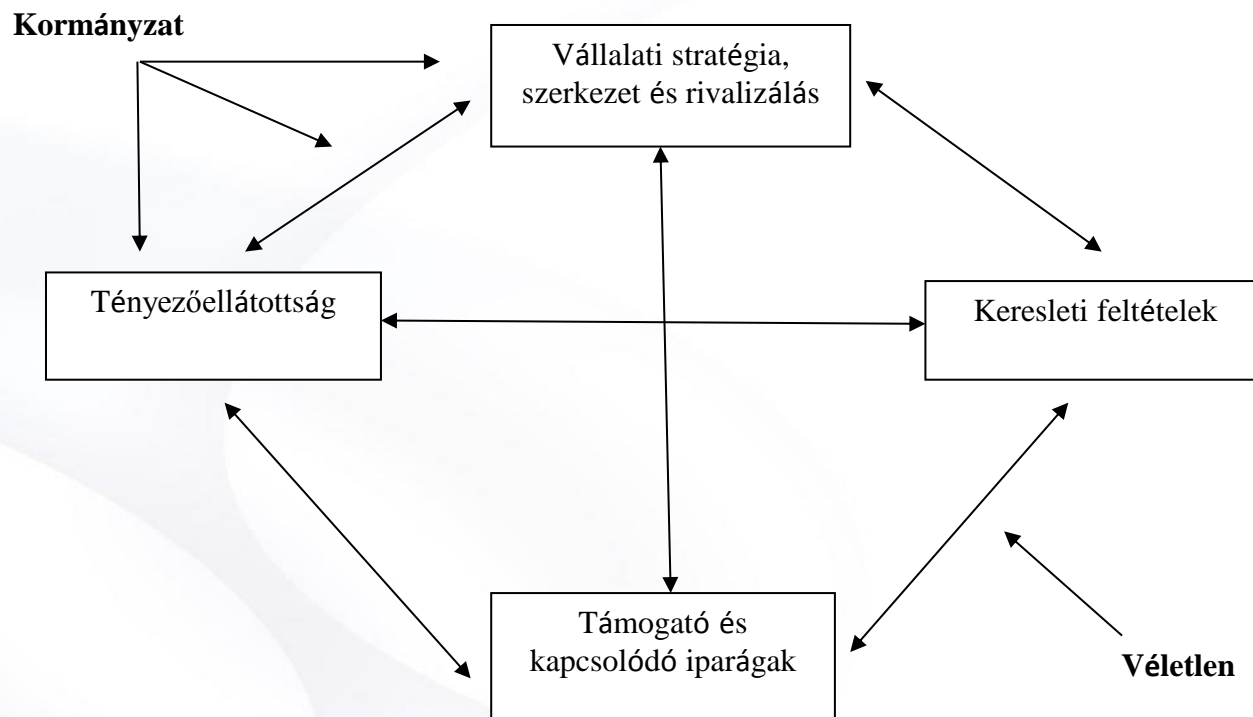

1. Területi versenyképesség és területi tőke

Forrás: Saját szerkesztés

	TERÜLETI TŐKE	TERÜLETI VERSENYKÉPESSÉG
Területi szint	Ország, régió, város	Ország, régió, város
Vizsgálati módszerek	MASST modell, faktorelemzés, klaszterelemzés, regressziós model, növekedési modellek, kvalitatív kutatás: esettanulmányok, kérdőív	faktorelemzés, klaszterelemzés, regressziós model, kvalitatív kutatás: esettanulmányok, kérdőív
Mutatók	Komplex mutatók	Komplex mutatók
<i>Gazdasági dimenzió</i>	kevésbé hangsúlyos	gyakori
<i>Környezeti dimenzió</i>	gyakori	gyakori
<i>Kulturális dimenzió</i>	gyakori	gyakori
<i>Infrastrukturális dimenzió</i>	gyakori	gyakori
<i>Kapcsolatok, kooperáció</i>	gyakori	kevésbé hangsúlyos
<i>Innováció, K+F</i>	gyakori	gyakori
Társadalom, demográfia	kevésbé hangsúlyos	gyakori
Irányultság	térség adottságai, potenciál	potenciálok kihasználása
A koncepció kialakulása	2000-es évek eleje, de a modell elemei korábban külön léteztek	1990-es évektől népszerű, de a verseny, országok versenye már 60-as évektől jelen van

A porter-féle gyémánt modell

Forrás: Porter 1990

2. Vállalati versenyképesség

MEGKÖZELÍTÉS	FŐ JELLEMZŐK	PÉLDÁK SZERZŐKRE
<i>menedzsment szempontú</i>	komplex, és számos tényezőt vizsgál, gyakoriak a kérdőíves megkérdezések és kvantitatív adatok, a cég stratégiájára fókuszálnak	Porter 1990, Chikán – Czakó 2005, Chikán 2006, Némethné Gál 2009, Szerb et. al. 2014, Rao et al 2009
<i>pénzügyi szempontú</i>	a vállalati pénzügyek területe, Adatok: árbevétel, eredmény, mérleg-és eredménykimutatás adatok, piaci érték.	Ballantine et. al. 1988, Chowdhury – Chowdhury 2010, Grabowska 2014, Jasiniak és Pastusiak 2014, Katits – Szalka 2014
<i>export – import megközelítés</i>	külkereskedelmi tevékenységgel közelítik meg, a külföldi piacra lépő vállalatok tevékenysége nagyobb valószínűséggel jövedelmezőbb, mint a csak hazai piacokon tevékenykedőké	Tucci 2005, Hayakawa, K. – Machikita, T. – Kimura 2012
<i>iparági / országos szintű</i>	kiválasztott iparág sajátosságait tárják fel jövedelmezőségi és versenyképességi szempontokból	Banker, R. D. – Chang, H. – Majumdar, S. K. 1993, Tucci 2005, Talaja 2012, Czapiewski 2013, Katits – Szalka 2014

2.3. Vállalati versenyképesség területi aspektusai - csoportosítás

Kiindulási alap: vállalatok

- Célok
  - Cégek területi elhelyezkedésének vizsgálata pl: HQ
- Vállalatok
  - Globális, nagy, közepes, kisvállalatok
  - Szektorális vizsgálatok
- Területegység: földrész, régió, ország
- Telephely: város, városrégió

Kiindulási alap: területegység

- Célok
  - Adott térség jellemzőinek leírása
  - Területegységek összehasonlítása
- Vállalatok méretkategória szerint, szektor szerint
- Területi szintek: nemzetközi, országos, regionális, városi
- Aggregált adatok

- **Vállalat központjából indul ki, egy konkrét telephelyet vizsgál**
  - a headquarterek elhelyezkedésére irányul (Stephens – Holly 1979, Rozenblat – Pumain 1993, Smidt 1993, Jakobsen és Onsager 2005, Defever 2012)
  - valamilyen vállalati TOP lista (pl.: Fortune 1000, országos top 100 stb.) térbeli megoszlásának vizsgálata (Tonts-Taylor 2010, O'Hagan - Rice 2012, Csete-Szabó 2014)
- **Általánosságban vizsgálja a vállalatok térbeli megoszlását**
  - urbánus – rurális megoszlásban értékeli a vállalatokat
  - vállalati méret szerint vizsgálja a térbeli elhelyezkedést (Carlin et. al. 2001, Defever 2012, Hernandez-Sancho et. al. 2012)
  - telephelyválasztásra vagy telephelyváltásra irányulnak (Daniels 1977, Keeble – Tyler 1995, Kirkham – Watts 1998, Scott 2002, Weterings 2014, Karahasan 2015)

• Elhelyezkedés hatásának vizsgálata

- Például vállalat mérete és városi növekedés, országok közti különbségek, határrégiók városainak különbségei
  - Szerzők: Kipnis (1982) / Brazília, Taylor (1993) / Egyesült Királyság, O'Farrell – Hitchens – Moffat (1993) / Skócia, Anglia, Bagchi-sen, – Macpherson, (1999) / USA, Kanada, Carlin et. al. (2001) / rendszerváltó országok, Geishecker – Görg – Taglioni (2009)/ EU

• Iparági koncentráció, termelékenység és versenyképesség

- Például ipari vállalatok termelékenysége, elhelyezkedés és versenyképesség, metropolisz térségek vállalatainak termelékenysége, iparági koncentráció az USA-ban
  - Szerzők: Drucker (2011) / USA, Ducker – Feser (2012) / USA, Taegeun – Kabsung – Hyejin (2012) / Ázsia, Hernandez-Sancho et. al. (2012) / Spanyolország, Costa-Campi – Viladecans-Marsal (1999) / Spanyolország

EMPIRIKUS ELEMZÉS

- **Empirikus hipotézisek:** Adatelemzés
  - 8 nagyváros
  - 2010 – 2015
  - Statisztikai adatelemzés
  - Vállalati adatok elemzése
- **Adatbázisok:**
  - Területi statisztikai adatok: KSH, Teir, önkormányzatok (HIPA)
  - Vállalati pénzügyi adatok (Opten Kft) éves beszámolókból 2010 - 2013

4.2. Versenyképesség dimenziói

Városmarketing,
sportgazdaság,

Politika, önkormányzati
rendszerek és kapcsolatok

MUNKAERŐPIACI – OKTATÁSI DIMENZIÓ

KÖRNYEZETI – TÁRSADALMI DIMENZIÓ

TURISZTIKAI – ÉLETMINŐSÉGI DIMENZIÓ

GAZDASÁGI DIMENZIÓ

**STRUKTURÁLIS
ALINDEX**

**PÉNZÜGYI
HELYZET ALINDEX**

**KONCENTRÁCIÓS
ALINDEX**

Vállalati stratégia,
termékportfólió
Innováció és K+F, vállalati
kultúra

Telephelyválasztás,
ipari park

4.3. Gazdasági versenyképesség

Strukturális alindex	Pénzügyi helyzet alindex	Koncentrációs alindex
<p> <i>Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma, Egy vállalatra jutó Iparüzési adó mértéke, Részvénytársaságok aránya, Nagyvállalatok aránya, Középvállalatok aránya, Egy vállalatra jutó árbevétel / társasági adó / jegyzett tőke, Export aránya</i> </p>	<p> <i>Átlag összes eszköz Átlag export árbevétel Átlag tőkeellátottság Bérhatékonyság Lekötött eszközök hatékonysága BéRARányos jövedelmezőség Erőforrás arányos komplex jövedelmezőségi mutató</i> </p>	<p> <i>Legnagyobb 5 vállalat Lorenz-görbe foglalkoztatás / árbevétel alapján Gini index foglalkoztatás / árbevétel alapján HH index foglalkoztatás / árbevétel alapján</i> </p>

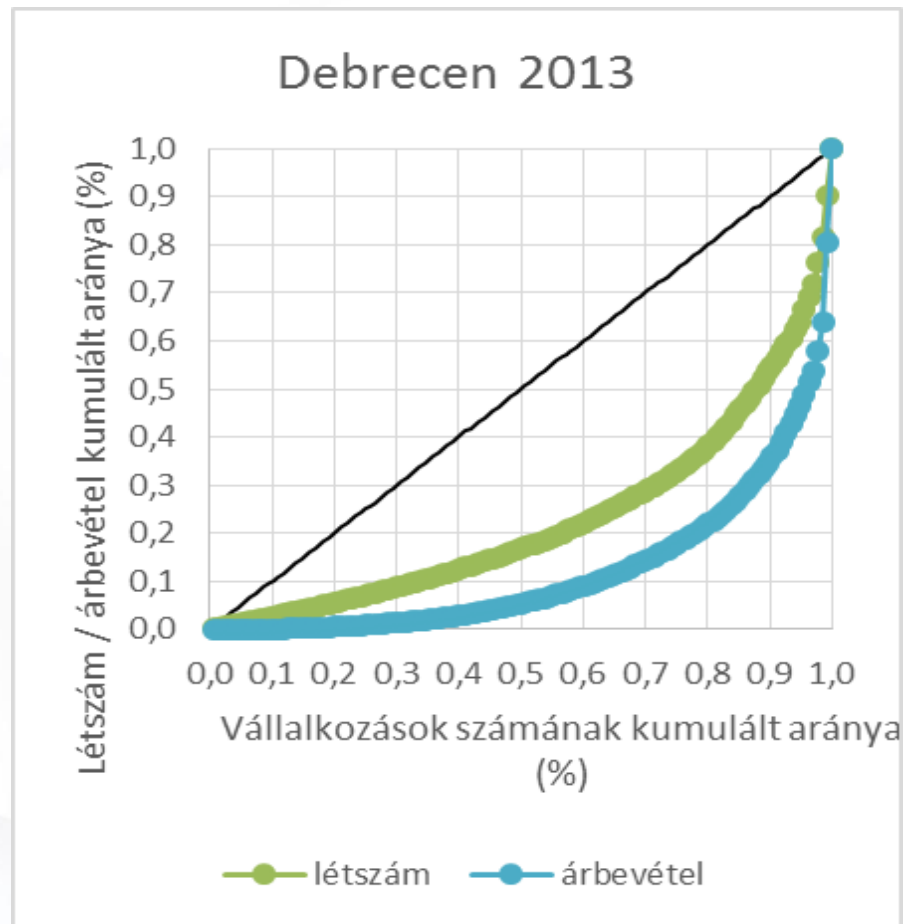
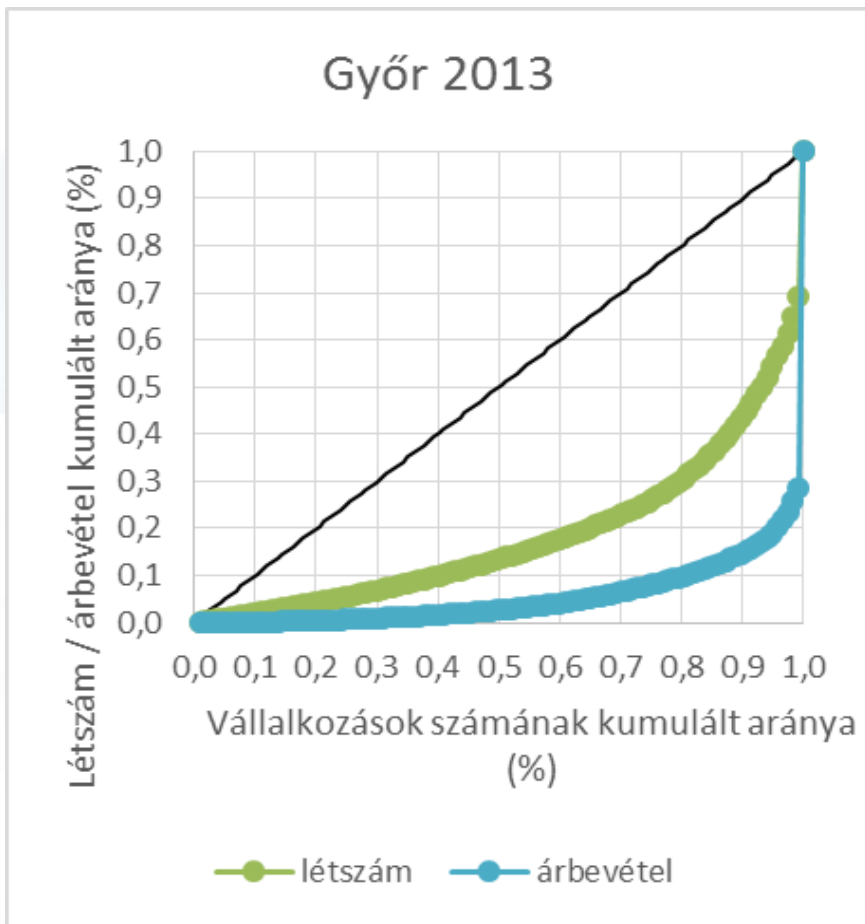
Versenyképességi sorrend

	Dimenziók				Verseny- képességi sorrend	Dimenzió- pontszám	Alternatív verseny- képességi sorrend
	Munka- erőpiaci - oktatási (1)	Társadalmi – környezeti (2)	Turisztikai – élet-minőségi (3)	Gazda- sági (4)			
Debrecen	2	8	7	6	6	3,2	6
Szeged	1	3	2	4	5	6	2
Miskolc	6	4	8	7	7	2,6	8
Pécs	3	1	6	8	8	3,8	7
Győr	4	5	1	1	1	6,6	1
Nyíregyháza	5	6	4	5	4	4,2	5
Kecskemét	7	7	3	2	2	4,8	3
Székesfehérvár	8	2	5	3	3	4,8	3

- Inkább csoportosítani lehet a vizsgált teleüléseket, aszerint, hogy mi az erősségük vagy gyengeségük, valamint a vállalatok koncentrációja alapján
  - gazdasági központ „hagyományos nagyvárosi funkciók” háttérbe szorulása mellett: Győr, Kecskemét, Székesfehérvár
  - tradicionális, felsőoktatási központ, jó gazdasági teljesítménnyel: Szeged
  - tradicionális, felsőoktatási központ, gyengébb gazdasági teljesítménnyel: Debrecen, Pécs
  - közepes teljesítményt nyújtó városok: Miskolc, Nyíregyháza

- A Lorenz görbe segítségével ábrázoltuk, és megállapítottuk, hogy két csoportra különíthetők el a városok:
  - egy domináns vállalat, amely az összes árbevétel és foglalkoztatott nagy részét adja: Győr, Kecskemét, Nyíregyháza (részben, foglalkoztatási szempontból)
  - több, nagyobb domináns vállalat: Szeged, Pécs, Debrecen, Székesfehérvár, Miskolc

EMPIRIKUS HIPOTÉZISEK

ELFOGADÁS

A magyar felsőfokú központok között felállítható egy versenyképességi sorrend.

A magyar felsőfokú központok csoportosíthatók gazdasági teljesítményük, tradicionális felsőfokú funkcióik, valamint a gazdaság koncentráltsága alapján

A vállalatok teljesítménye és jövedelmezősége meghatározó tényezők a városok gazdasági versenyképességében.

- **Korlátok:**

- Elérhető statisztikai adatok köre és időbelisége
- Vállalati adatok elérhetősége, köre és időbelisége

- **Jövőbeli irányok:**

- Kvalitatív módszerekkel való kiegészítés
- A vizsgálati egységek kiterjesztése
- A domináns vállalatok egyedi vizsgálatával való kiegészítés. Esettanulmány.
- Az adatok körének bővítése, eddig fel nem használt más változók bevonása.
- Korábban nem alkalmazott statisztikai módszerek felhasználása (pl: regressziós modell).

- Bagchi-sen, S. – Macpherson, A. D. (1999): Competitive Characteristics of Small and Medium-sized Manufacturing Firms in the US and Canada. *Growth and Change*. Vol. 30. pp. 315-336.
- Bennett, R. J – Robson, P. J. A – Bratton, W. J. A. (2001): The Influence of Location on the Use by SMEs of External Advice and Collaboration. *Urban Studies*. Vol 38/9. pp. 1531-1557.
- Bosman, J. – Smidt, M. (1993): The Geographical Formation of International Management Centres in Europe. *Urban Studies*. 30/6. pp. 967-980.
- Buckley P. J. – Pass C. L.– Prescott K. (1988): Measures of International Competitiveness: A Critical Survey. *Journal of Marketing Management*. 2. pp. 175 – 200.
- Carlin, W. – Fries, S. – Schaffer, M. – Seabright, P. (2001): *Competition and Enterprise Performance in Transition Economies: Evidence from a Cross-Country Survey*. European Bank for Reconstruction and Development,
- Csete M. – Szabó M. (2014): How to spatial distribution of the Hungarian top 500 companies affects. *Regional Statistics*. 4/1. pp. 40-60.
- Coombes, M. G. – Storey, D. J – Watson, R. – Wynarczyk P. (1991): The Influence of Location upon Profitability and Employment in Small Companies. *Urban Studies*, Vol 28/5. pp. 723-734.
- Costa-Campi, T. M. – Viladecans-Marsal, E. (1999): The District Effect and the Competitiveness of Manufacturing in Local Productive Systems. *Urban Studies*, 36. /12. pp. 2085-2098.
- Depperu, D. - Cerrato, D. (2005) *Analyzing International Competitiveness at the Firm Level: Concepts and Measures*; Working Paper No. 32; Quaderni del Dipartimento di Scienze Economiche e Sociali, Università Cattolica del Sacro Cuore, Piacenza, 2005. http://dipartimenti.unicatt.it/dises-wp_azurra_05_32.pdf - dowladed: 04.05.2017
- Drucker, J. (2011): Regional Industrial Structure Concentration in the United States: Trends and Implications. *Economic Geography*. Vol 87./4. pp. 421-452.
- Drucker, J. – Feser E. (2012): Regional Industrial Structure and Agglomeration Economies: An Analysis of Productivity in Three Manufacturing Industries. *Regional Science and Urban Economics*. Vol. 42/ 1-14. o.

- Evans, A. W. (1973): The Location of the Headquarters of Industrial Companies. *Urban Studies*. 10. pp. 387-395.
- Geishecker, I. – Görg, H. – Taglioni, D. (2009): Characterising Euro Area Multinationals. *The World Economy*. pp. 49-96.
- Hernandez-Sancho, F. – Soler-Marco, V. – Sala-Garrido, R. – Almenar-Llongo, V. (2012): Productive Efficiency and Territorial Externalities in Small and Medium-Sized Industrial Firms: A Dynamic Analysis of the District Effect. *Growth and Change*. Vol 43. / 2. pp. 179-197.
- Hu, R. – Blakely, E. J. – Zhou, Y. (2013): Benchmarking the Competitiveness of Australian Global Cities: Sydney and Melbourne in the Global Context. *Urban Policy and Research*. 31./ 4. pp. 435-452.
- Kipnis, B. A. (1984): Plant Size and Urban Growth. *Urban Studies*. Vol. 21. pp. 53 – 61.
- Klier, T. (2006): Where the headquarters are: location patterns of large public companies, 1990–2000, *Economic Development Quarterly*, 20, pp. 117–128.
- Mion, G. – Naticchioni, P. (2013): The spatial sorting and matching of skills and firms. *Canadian Journal of Economics*. Vol 42 / 1. pp. 28-55.
- O'Farrell, P. N. – Hitchens, D. M – Moffat, L. A. R. (1993): The Competitiveness of Business Services and Regional Development: Evidence from Scotland and the South East of England. *Urban Studies*, Vol . 30. / 10. pp. 1629-1652.
- Porter, M. E. (2001): Regions and the New Economics of Competition. In: *Global-City Regions. Trends, Theory, Policy* (Scott, A. J. ed.). Oxford University Press
- Rozenblat, C. – Pumain, D. (1993): The location of multinational firms in the European urban system. *Urban Studies*. 30/10. pp. 1691-1709.
- Semple, K. R. (1973): Recent trends in the spatial concentration of corporate headquarters. *Economic Geography*. 49. pp. 309-318.
- Storey, D. J. (1981): New Firm Formation, Employment Change and the Small Firm: The Case of Cleveland County, *Urban Studies*, Vol 18. pp. 335-345.
- Taylor, J. (1993): An Analysis of the Factors Determining the Geographical Distribution of Japanese Manufacturing Investment in the UK, 1984-91. *Urban Studies*. Vol. 30 / 7. pp. 1209-1224.
- Taegun, B. – Kabsung, K. – Hyein, Ch. (2012): Comparative Analysis of the Total Factor Productivity of Manufacturing in Northeastern Asian Metropolitan Areas. *Growth and Change*. Vol. 43/1. pp. 167-177.
- Tonts, M. – Taylor, M. (2010): Corporate Location, Concentration and Performance: Large Company Headquarters in the Australian Urban System. *Urban Studies*. 47/12. pp. 2641-2664.

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

Poreisz Veronika
poreisz@sze.hu